

روز چهارم

نهمین دوره مقدماتی نظام مباحث آموزش و پرورش

روز چهارم با حضور حجت الاسلام محسن خاکی و جناب مجید شجاع

آموزش و پرورش چیست؟

آموزش و پرورش صرفاً مجموعه‌ای از طرح‌درس‌ها نیست، بلکه پروژه‌ای تاریخی است که بدون فهم بستر شکل‌گیری‌اش نمی‌توان مسیر آینده آن را ترسیم کرد. این نظام برای پروژه‌ی دولت-ملت طراحی شد تا انسان‌هایی متناسب با این ساختار سیاسی و اجتماعی بسازد. ویژگی آن، عمومی، اجباری و دولتی بودن است و به همین دلیل مدرسه باید ملی باقی بماند بنابراین خصوصی‌سازی و واگذاری نظام آموزشی اشتباه است.

ضرورت خواندن تاریخ نظام آموزشی

شناخت تاریخ آموزش و پرورش ضرورتی اساسی است، زیرا ندانستن آن ذهن را بسته و امکان اندیشیدن و ایجاد تحول را از بین می‌برد. نظام آموزشی امروز محصول مسیر طولانی ایده‌ها و تجربه‌های گوناگون است. اگر این ایده‌ها را نشناسیم، نمی‌توانیم به شکل‌های تازه‌ای برای آموزش و پرورش بیندیشیم. نگاه خطی به آموزش و پرورش، اجازه هیچ تحولی را نمی‌دهد. نمونه‌ای روشن از این اهمیت را می‌توان در آمریکا دید؛ جایی که نظام آموزشی به بازتولید اعتماد به سیستم موجود خدمت می‌کند و با شعارهایی مانند «رویای آمریکایی» مسئولیت موفقیت یا شکست را بردوش فرد می‌گذارد، نه ساختار.

سیر تحولات نهاد آموزشی ایران:

در این بحث به پنج پرسش کلیدی پاسخ داده شد تا با نگاه به گذشته، بتوانیم آینده ای مطلوب را طراحی کنیم: چرا به بررسی تاریخ می پردازیم؟ تفاوت ها و شباهت های نظام آموزشی گذشته با نظام آموزشی فعلی چیست؟ چرا جامعه ایران مدرسه مدرن را انتخاب کرد؟ چرا در تحول در نظام آموزشی موفق نبوده ایم؟ برای تحول چه باید کرد؟

بخش اول:

برای شناخت چیستی پدیده های اجتماعی مانند آموزش و پرورش به بررسی تاریخ آنها می پردازیم. تاریخ ابزار مناسبی برای شناخت چیستی چرایی یک پدیده اجتماعی است.

پدیده های اجتماعی دارای رفتار هستند که تاریخ به ما در پیش بینی رفتار پدیده ها کمک می کند.

بخش دوم:

نگاهی به نظام تعلیم و تربیت گذشته: آموزش به دو صورت عمومی (مکتب خانه) و تخصصی (مدرسه علمیه، نهاد فقیان) پیش از مدارس مدرن وجود داشت.

مدارس علمیه به عنوان یکی از نهادهای آموزش تخصصی با هدف تربیت متخصص، پیوند نهاد دین، آموزش و بازار، به صورت غیر الزام و براساس خواست اجتماعی عمل می کرد.

فتوت نامه ها به عنوان نمونه ای از نهاد آموزش تخصصی، دستورات و نوشته هایی برای زندگی عرفانی روزمره، مردانی تربیت کردند که به مشغول شدن در صنوف مختلف به تدوین نوشته ها و دستورات برای آن صنف می پرداختند.

همچنین در این بخش به تفاوت نظام آموزشی گذشته و فعلی در ویژگی هایی چون اهداف و کارکردهای نظام آموزش، چگونگی شکل گیری سازوکارها، ویژگی های معلم و مربی، میزان وابستگی به نهاد حاکمیت، عمومی و اجباری بودن آموزش و برنامه درسی پرداخته

جناب مجید شجاع

بخش سوم:

ورود نظام آموزشی مدرن به ایران: در این بخش ابتدا به جنگ های ایران و روس و اقدامات عباس میرزا به عنوان مقدمه ای برای ورود نظام آموزشی مدرن به ایران پرداخته شد. در نتیجه اقدامات عباس میرزا برای بازسازی ارتش ایران استفاده از اسیران جنگی برای آموزش، تلاش برای پیدا کردن یک متحد اروپایی، معاهده فینکشتاین و معاهده انگلیسی-ایرانی بود.

پس از مرگ عباس میرزا و متوقف شدن بخش عمده ای از برنامه اصلاحی او، اعزام دانشجو به اروپا در زمان محمدشاه قاجار ادامه یافت تا زمانی که اصلاحات در زمان ناصرالدین شاه توسط امیرکبیر دنبال شد.

بخش پنجم:

در ادامه بررسی به چگونگی تحقق تحول اشاره ای به سیر تکوینی آموزش و پرورش جوامع مختلف شد:
دوره اول: فاقد نهاد تخصصی
دوره دوم: پیدایش نهاد آموزش جزئی
دوره سوم: آموزش همگانی
دوره چهارم: انفجار آموزشی
دوره پنجم: پرسش انتقادی
دوره ششم: جهانی شدن نهاد آموزش

و اما در پایان چند اتفاق که در جهان رخ دادند است:

- تغییر شیوه حکمرانی (از گورمنت به گاورننس): دولت اختیارات خود را به دست سازمان ها و مجموعه های غیر دولتی و خصوصی می دهد.
- شهروند جهانی و آموزش در پسا کرنا توسعه شدید پلتفرمهای مجازی برای آموزش
- کم رنگ شدن مرز آموزشهای رسمی و غیر رسمی

و برای تحول باید توجه به ایده انقلاب اسلامی برای شیوه حکمرانی و حرکت به سمت مردمی سازی، توجه به تربیت مدرسه جایی برای تربیت و نه آموزش تغییر اهداف و کارکردهای مدرسه از نهادی آموزشی به نهادی فرهنگی اجتماعی برای تربیت و توجه به نقش معلم در تحول داشت.

امیرکبیر دو هدف را دنبال می کرد:

- ۱- سامان بخشی و متمرکز سازی حکومت
 - ۲- کاهش مداخلات بیگانگان
- در نتیجه اقدامات امیرکبیر برای موفقیت در اصلاحاتش، تاسیس مدرسه دارالفنون بود.

نظام آموزشی مدرن راه چاره ای برای جبران عقب ماندگی ایران از غرب:
سه جریان در شروع نهضت مدارس جدید نقش داشتند:

- ۱- مدارس رشدیه
 - ۲- انجمن معارف
 - ۳- مدارس میسیونری
- پس از آن به آموزش در دوران رضاخان اشاره شد و سه هدفی که رضاخان دنبال می کرد:

- ۱- ناسیونالیسم
- ۲- سکولاریزیسم
- ۳- غربی سازی

بخش چهارم:

در این بخش به بررسی عواملی پرداخته شد که مبنی بر موفق نشدن در تحول در نظام آموزشی بوده است:

- ۱- سطحی نگری در فهم تحول
- ۲- عدم توجه به ارتباطات نظامات اجتماعی
- ۳- عدم توجه به اقتضائات موجود در جامعه ایران
- ۴- مواجهه غلط در برابر غرب

